

به نام خداوند بخشنده و مهربان

بررسی تاریخ و ادبیات خراسان شمالی در دوره قاجار و پهلوی

مؤلف: نسرين قلی پور

انتشارات تیرگان

سرشناسه: قلی پور، نسرين
عنوان و نام پدیدآور: بررسی تاریخ و ادبیات خراسان شمالی در
دوره قاجار و پهلوی / نسرين قلی پور
موضوعات نشر: تهران: تیرگان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۱۹۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۲۴-۰۹۴
وضعیت فهرست نویسی: فبای مختصر.
شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۷۹۷۷۶

انتشارات تیرگان

تهران، صندوق پستی ۱۱۴-۱۷۱۸۵، تلفن: ۸۸۸۱۳-۵۹ و ۹۱۲۶۱۱۱۵۱۲

Email: tati_puh@yahoo.com / www.tirganpub.ir

بررسی تاریخ و ادبیات خراسان شمالی
در دوره قاجار و پهلوی
مؤلف: نسرين قلی پور

طراح جلد: مریم میرحسینی مطلق

لیتوگرافی: مدد • چاپخانه مهارت • صحافی: مهرگان
نوبت چاپ: نخست: ۱۳۹۴ • شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شماره نشر: ۳۰۵

شابک: ۹۷۸ ۶۰۰ ۳۲۴-۰۹۴

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

- ۳-۲- اوضاع سیاسی- اجتماعی خراسان شمالی پس از اسلام..... ۳۶
- ۱-۳-۲- دوره سامانیان..... ۳۷
- ۲-۳-۲- دوره صفاریان..... ۳۷
- ۳-۳-۲- دوره طاهریان..... ۳۸
- ۴-۳-۲- دوره غزنویان..... ۳۸
- ۵-۳-۲- سلجوقیان..... ۳۹
- ۶-۳-۲- خوارزمشاهیان..... ۴۰
- ۷-۳-۲- دوره مغول..... ۴۱
- ۸-۳-۲- دوره سربداران..... ۴۳
- ۹-۳-۲- دوره تیموریان..... ۴۳
- ۱۰-۳-۲- دوره صفویه..... ۴۴
- ۱۱-۳-۲- دوره قاجار..... ۴۵
- ۱۲-۳-۲- دوره پهلوی..... ۴۹
- فصل سوم: ادبیات خراسان شمالی..... ۵۳
- ۱-۳- تاریخ ادبیات خراسان شمالی پیش از اسلام..... ۵۴
- ۲-۳- تاریخ ادبیات خراسان شمالی پس از اسلام..... ۵۴
- ۱-۳-۲- دوره سامانیان و غزنویان..... ۵۴
- ۲-۳-۲- دوره سلجوقیان..... ۶۲
- ۳-۳-۲- دوره تیموریان..... ۶۴
- ۴-۳-۲- دوره صفویه..... ۷۲
- ۵-۳-۲- ادبیات دوره قاجار..... ۷۵

- ۶-۲-۳- ادبیات در دوره پهلوی ۸۱
- فصل چهارم: مشاهیر خراسان شمالی در دوره قاجار و پهلوی ... ۸۸**
- ۱-۴- مشاهیر خراسان شمالی در دوره قاجار ۸۹
- ۱-۱-۴- شاعران خراسان شمالی در دوره قاجار ۸۹
- ۱-۱-۱-۴- آبانی / درویش نصر! «آبانی» ۸۹
- ۱-۱-۲-۴- اسفراینی / مرشد ۸۹
- ۱-۱-۳-۴- اسفراینی / میرزا حبیب! (منزوی) ۹۰
- ۱-۱-۴-۴- اسفراینی قضایی / بی‌نام ۹۰
- ۱-۱-۵-۴- اسفراینی / نظام الدین ۹۱
- ۱-۱-۶-۴- بامی / محمد حسین ۹۲
- ۱-۱-۷-۴- بیدوازی / شمس الدین محمد ۹۲
- ۱-۱-۸-۴- جاجرمی / میرزا محمد کاظم (أدا) ۹۵
- ۱-۱-۹-۴- جاجرمی / ملاعلی ۹۵
- ۱-۱-۱۰-۴- چاکر جاجرمی / محمد علی ۹۷
- ۱-۱-۱۱-۴- خوشنویس / محمد باقر ۹۸
- ۱-۱-۱۲-۴- رویینی / عندلیب ۹۸
- ۱-۱-۱۳-۴- رویینی اسفراینی / ملا اسماعیل (عارف) ۹۸
- ۱-۱-۱۴-۴- زنگلی / جعفر قلی ۱۰۴
- ۱-۱-۱۵-۴- سالکی / بی بی خانم ۱۰۷
- ۱-۱-۱۶-۴- سالک / عبدالائمه (سرالعیان) ۱۰۸
- ۱-۱-۱۷-۴- سالک / ملا عبدالمجید ۱۰۹
- ۱-۱-۱۸-۴- سالکی / اسماعیل ۱۱۱

- ۱۹-۱-۱-۴- سالک دوم / نصیرالدین ۱۱۲
- ۲۰-۱-۱-۴- شکوهی کبوتر خانه‌ای / بی‌نام ۱۱۳
- ۲۱-۱-۱-۴- شوقانی / محمدولی ۱۱۳
- ۲۲-۱-۱-۴- صفا جاجرمی / میرزا ابوالحسن ۱۱۴
- ۲۳-۱-۱-۴- صفی آبادی / سیدمیرزا عسگر (عندلیب) ۱۱۶
- ۲۴-۱-۱-۴- فخر الذاکرین / سلطان ۱۱۷
- ۲۵-۱-۱-۴- کلانه فقیری / عبدالحسین (شایق) ۱۱۸
- ۲۶-۱-۱-۴- محزون / ملا علی اکبر «ذلیل» ۱۱۹
- ۲۷-۱-۱-۴- وحدت / میرزا محمد ۱۱۹
- ۲-۱-۵- نویسندگان خراسان شمالی در دوره قاجار ۱۲۱
- ۱-۲-۵- جاجرمی / میرزا نصرالله (قائمی جاجرمی) ۱۲۱
- ۲-۲-۵- حکیم شفائی / محمد مهدی ۱۲۱
- ۳-۲-۵- سهام الدوله بجنوردی / یارمحمد خان ۱۲۳
- ۴-۲-۵- شادلو / نصرت الله ۱۲۷
- ۵-۲-۵- شادلو / خاور بی‌بی ۱۲۷
- ۶-۲-۵- شیروانی / میرزا براتعلی ۱۲۸
- ۲-۵- مشاهیر خراسان شمالی در دوره پهلوی ۱۲۸
- ۱-۲-۵- شاعران خراسان شمالی در دوره پهلوی ۱۲۸
- ۱-۱-۲-۵- اعتصام / (میرزا) محمد ۱۲۸
- ۲-۱-۲-۵- امامی / سید رضا ۱۲۸
- ۳-۱-۲-۵- بجنوردی / وداد «حاج وکیل» ۱۲۹

- ۱۳۰..... ۵-۲-۱-۴- بیان / یعقوب «آروین»
- ۱۳۲..... ۵-۲-۱-۵- تارا / سید بابا
- ۱۳۳..... ۵-۲-۱-۶- تبریزی / حاج کاظم
- ۱۳۳..... ۵-۲-۱-۷- رضوی نژاد / سید مرتضی (عارف بجنوردی)
- ۱۴۲..... ۵-۲-۱-۸- رضوی / میرزا هدایت (سید)
- ۱۴۳..... ۵-۲-۱-۹- شرکاء / ابوالقاسم
- ۱۴۴..... ۵-۲-۱-۱۰- صفری / عباس
- ۱۴۵..... ۵-۲-۱-۱۱- عارف ثانی / محمد حسین
- ۱۴۶..... ۵-۲-۱-۱۲- محمدی / سید علی
- ۱۴۷..... ۵-۲-۱-۱۳- منزوی / میرزا عبدالرحیم
- ۱۴۸..... ۵-۲-۱-۱۴- منزوی / صادق
- ۱۴۹..... ۵-۲-۱-۱۵- وحدت / اختر
- ۱۵۰..... ۵-۲-۱-۱۶- همایونفر / بابا (رفیع)
- ۱۵۱..... ۵-۲-۲- نویسندگان خراسان شمالی در دوره پهلوی
- ۱۵۱..... ۵-۲-۲-۱- بروشکی / محمد حسن
- ۱۵۱..... ۵-۲-۲-۲- توحیدی / کلیم الله
- ۱۵۲..... ۵-۲-۲-۳- تیمورتاش / عبدالحسین خان
- ۱۵۷..... ۵-۲-۲-۴- حسینی بجنوردی / حاج میرزا اسماعیل
- ۱۵۸..... ۵-۲-۲-۵- رازی بجنوردی / حاج شیخ عبدا
- ۱۶۰..... ۵-۲-۲-۶- روشنی زعفرانلو / قدرت الله
- ۱۶۳..... ۵-۲-۲-۷- عضدی / احمد
- ۱۶۴..... ۵-۲-۲-۸- محبوب / رضا علی (مجنون شیروانی)

- ۹-۲-۲-۵- موسوی اصل / سیدحسین (ادیب بجنوردی) ۱۶۴
- ۱۰-۲-۲-۵- مهر و / علی ۱۷۰
- ۱۱-۲-۲-۵- ناطق خراسانی / هیبت الله (بجنوردی) ۱۷۲
- ۱۲-۲-۲-۵- ناصح / میرزا عبدالکریم (حکیم ناصح) ۱۷۶
- ۱۳-۲-۲-۵- همامی / حسام الدین «شمس المعالی» ۱۷۸
- کتاب نما ۱۸۰

مقدمه

خراسان شمالی تابع حوادث و تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خراسان بزرگ بوده است. اگر پس از ورود اسلام تا ظهور مغول شهرهای نیشابور، بلخ، توس و... باتوجه به ورودی و خروجی که داشته اند، تبدیل به مراکز علمی و فرهنگی شده اند، در شمال خراسان نیز، شهرهایی همچون اسفراین، جاجرم و ارغیان و شهرهای مجاوری که در کانون این تحولات علمی و فرهنگی قرار داشتند، توانستند پیوندهای جدایی ناپذیر خود را با مناطق دیگر خراسان حفظ کنند.

از استقرار صفویه تا دوره ی قاجار، به دلیل ناامنی های فراوان و جنگ با قبایل گوناگون از جمله آنک ها در مناطق شرقی و شمالی خراسان، از مشاهیر و رجال ادبی شاخص و برجسته کمتر نام و نشانی یافت می شود. مشاهیر شمال خراسان، مانند ادیبان دیگر مناطق، برای آموزش و کسب تجربه به سرزمین های دیگر مهاجرت و شهرتی کسب کرده اند، که می توان آنها را در ردیف مشاهیر شاخص مذهبی، عرفانی، ادبی و فرهنگی این منطقه به شمار آورد. از ابتدای قرن بیستم، انقلاب مشروطه متأثر از دیگر انقلاب های جهان که در نهایت، منجر به رشد عقاید سیاسی گردید و این نقطه عطفی در گسترش فکر و توسعه ی نوین در ایران را سبب شد، هر چند عوامل استبداد و استعمار مانع از پیشرفت اهداف این انقلاب شدند با روی کار آمدن رضا شاه و دولت پهلوی زمینه رشد فرهنگ غربی در کشور فراهم گردید. به هر روی، در این اثر تلاش شد با بررسی همه سویه آثار ادبی و تاریخی موجود، تاریخ و ادبیات سرزمین خراسان شمالی در دوره قاجار و پهلوی مورد کندوکاو قرار گیرد. امید است مورد استفاده پژوهشگران قرار بگیرد.